

RAPORT DE ȚARĂ ROMÂNIA

Această scurtă prezentare a sistemului de învățământ din țara noastră reprezintă sursa principală de informații în procesele de consiliere, accentuând punctele forte și punctele slabe ale cadrului educațional care se reflectă asupra personalității beneficiarului. De asemenea, acest raport surprinde tendință principală în ceea ce privește cerințele actuale de pe piața forței de muncă, privind sprijinul financiar pe care îl pot aștepta sau căuta beneficiarii săi.

1. PREZENTARE GENERALĂ A SISTEMULUI NAȚIONAL DE EDUCAȚIE ȘI FORMARE CONTINUĂ

În România, sistemul de învățământ include unități și instituții de învățământ publice și private, are un caracter deschis și asigură posibilitatea transferului de la un sistem la altul în condițiile prevăzute de lege. [1]

Obligația de a frecventa școala este stabilită de Constituție (articolul 32) și de Legea învățământului. Educația în România este obligatorie până la vârsta de 16-17 ani. Sistemul românesc de învățământ este organizat în principal pe două niveluri: preuniversitar (obligatoriu până la clasa a zecea) și învățământul superior. La vârsta de 16 ani începe a doua etapă a învățământului secundar și aceasta durează doi sau trei ani școlari. Această a doua etapă nu este obligatorie, dar continuă să fie gratuită și este oferită de licee, școli profesionale, școală de arte (meșteșuguri) și meserii sau centre specializate timp de doi sau trei ani și apoi integrată în viața activă. [2] Începând cu grădinița și continuând cu școala primară și gimnazială, învățământul general oferă cursuri care se concentrează în principal pe formarea de cunoștințe generale și teoretice, de exemplu de comunicare în limba maternă, comunicare în limbi străine; competența de calcul și competențele de bază în domeniul științei și tehnologiei, dar fără a fi orientate către piața forței de muncă. Programele școlare de liceu sunt în general axate pe trei domenii, dar acestea pot varia în funcție de tipul de liceu. Aceste orientări sunt 1) formare teoretică (de exemplu, profil real și științe umaniste); 2) formare tehnologică (de exemplu, filiera tehnică, servicii, resurse naturale și mediu); și 3) bazate pe aptitudini (de exemplu, sportive, de artă, militare și teologice). [3]

FURNIZORI GENERALI ȘI PRIVAȚI DE EDUCAȚIE ȘI FORMARE CONTINUĂ ÎN ROMÂNIA

Furnizorii de educație și formare generală sunt, de exemplu: școli postliceale, școli de maiștri, camere de comerț, industrie și agricultură, asociații profesionale, organizații non-profit de educație și formare pentru adulți. Școlile postliceale (la care au acces absolvenții de liceu) oferă calificări în domenii tehnice precum electronică, mecanică, inginerie, turism, asistență medicală etc. Școlile de maiștri oferă calificări pentru persoanele angajate în domenii precum minerit, metalurgie, chimie industrială, agricultură etc. În perioada 2011-2012 existau 88 de școli publice și patru școli private de maiștri. [4]

Piața cursurilor de limbi străine și informatică este dominată de furnizori privați. Activitățile culturale sunt oferite în general de instituții semi-publice; universități populare și case de cultură. Primii agenți care adoptă noi metodologii și practici sunt adesea ONG-urile care beneficiază de o structură mai flexibilă și mai puține constrângeri în ceea ce privește obligațiile bugetare și administrative. [5]

Însă, în România, formarea profesională este adesea asigurată de autoritățile de stat sau regionale.

Nu sunt disponibile statistici pentru toate tipurile de furnizori EFA (educație și formare pentru adulți) pentru a afirma care este raportul dintre furnizorii comuni de stat și cei privați. Toate instituțiile care oferă educație în România funcționează în funcție de reglementările guvernamentale, de exemplu de la Agenției Naționale și Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) sau din partea Uniunii Europene, dacă sunt în derulare programe finanțate de Fondul Social European sau orice alt instrument de finanțare al Uniunii Europene.

REGLEMENTĂRI JURIDICE

Conform Ordonanței nr. 129/2000 privind formarea adulților, orice instituție publică sau privată cu rol de formator în statutul său juridic poate oferi programe de formare continuă pe piața liberă, dar numai cele autorizate au dreptul să ofere certificate recunoscute la nivel național. Angajatorii pot, de asemenea, organiza cursuri de formare continuă pentru angajații lor, dar nu pot oferi certificate recunoscute la nivel național dacă nu sunt autorizați legal pentru fiecare program în parte. [6]

Pentru a fi autorizat, un furnizor de formare trebuie să demonstreze că programele de formare sunt derulate de către formatori care au o specializare corespunzătoare în domeniul programului de formare, dar și cunoștințe pedagogice specifice privind metodele de învățare a adulților.

În ceea ce privește cadrul legislativ, există o parte anume din Legea Educației Naționale 1/2011, dedicată *"educației și formării pe tot parcursul vieții"*. [7]

Învățarea pe tot parcursul vieții e considerată ca reprezentând toate activitățile educaționale realizate de o persoană în medii formale, non-formale și informale în scopul formării și dezvoltării unor competențe, inclusiv competențe personale, civice, sociale sau de muncă. Învățarea pe tot parcursul vieții include, prin urmare, educația timpurie și învățământul obligatoriu, învățământul superior (liceu), universitatea și formarea profesională continuă a adulților.

Oferte de cursuri, baze de date și alte surse de informații privind educația și formarea continuă:

Principalele ministere responsabile de organizarea și acreditarea educației pentru adulți sunt Ministerul Educației, Cercetării și Inovării (anterior Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului), Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Persoanelor vârstnice și Ministerul Muncii și Ministrul Culturii și Cultelor – în funcție de tipul de program oferit.

SURSE DE INFORMAȚII PRIVIND EDUCAȚIA ȘI FORMAREA CONTINUĂ

1) Baze de date și informații pe internet:

- Pagina de internet a Agenției naționale pentru ocuparea forței de muncă - informații privind educația și formarea continuă, târgurile și congresele locurilor de muncă și ofertele de cursuri (la nivel național, cu funcție de căutare pentru ofertele locale) - www.anofm.ro;
- Pagina de internet a Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice - <http://www.edu.ro> disponibilă în mai multe limbi;
- Pagina de internet a Autorității Naționale pentru Calificări, Registrul Național al furnizorilor autorizați: <http://www.anc.edu.ro> – acces gratuit;
- Site-ul web al Institutului de Științe ale Educației – informații privind oferte de cursuri, rapoarte și articole referitoare evenimente privind educația tinerilor și adulților - <http://www.ise.ro>;
- Site-ul web al Fondului Social European în România – informații privind finanțarea, proiecte actuale, cadrul legal pentru depunerea de proiecte, link-uri utile - <http://www.fse-romania.ro/>;
- Site-uri web ale sindicatelor și camerelor de comerț, industrie și agricultură.

2) Alte surse de informații

- **Career4U** este un software pentru consilierea și orientarea în carieră creat prin proiectul european Digi Guidance, programul Leonardo Da Vinci. Ajută utilizatorii să-și găsească propria traiectorie profesională în funcție de interesele, competențele și nivelul individual de studii al acestora.

3) Consultanță și orientare personală privind ofertele de cursuri

- La agențiile pentru ocuparea forței de muncă (gratuit);
- Îndrumarea și consilierea oferită de un coach/consilier de orientare profesională privat (contra cost).

SPRIJIN FINANCIAR PENTRU EDUCAȚIA CONTINUĂ ÎN ROMÂNIA

Statul român asigură și susține (inclusiv financiar) accesul la educația și formarea profesională continuă. Majoritatea persoanelor aleg sprijinul financiar al agențiilor pentru ocuparea forței de muncă și de acest sprijin pot beneficia: tinerii și adulții care nu au absolvit învățământul obligatoriu sau care au abandonat școala, persoanele cu nevoi de educație speciale, tinerii și adulții care se întorc în țară după o perioadă în care au muncit în străinătate, tinerii și adulții care locuiesc în comunitățile dezavantajate economic și social, persoanele angajate cu vârstă de peste 40 de ani cu un nivel educațional scăzut, cu nivel scăzut de calificare, studenții cu risc ridicat de eșec școlar, orice cetățean care dorește să beneficieze de educație continuă.

2. SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT VOCAȚIONAL (PROFESIONAL) ÎN ROMÂNIA

Agențiile publice, precum ANOFM, dar și practicanți privați oferă servicii de consiliere în carieră. Aceste servicii sunt, în general, orientate către accesul pe piața muncii. În afară de sprijinul acordat în zona competențe de bază (de exemplu, consultarea în vederea concepției

CV-ului, dezvoltarea abilităților de căutare a unui loc de muncă), consilierii aplică uneori teste de personalitate și încurajează clienții să se auto-analizeze pentru a identifica posibile traiectorii profesionale.

Există 4279 de ocupații conform statisticilor ANC, dintre care pentru a obține o calificare, pentru peste 116 se cere absolvirea unui program de formare.

Cele mai căutate ocupații/cursuri de formare profesională/traiectorii profesionale (de exemplu, formare școlară, la agenți economici, colegiu/universitate)

În România, sunt două tipuri de educație și formare profesională:

- **domenii vocaționale** în cadrul liceelor cu profil general care încep în clasa a noua și se termină în a douăsprezecea cu un examen de bacalaureat; persoanele pot alege să accedă la învățământul superior în aceleași domenii sau să înceapă să lucreze dat fiind că primesc o calificare (de exemplu, pedagogie, artă, sport, militar, industria alimentară, turism etc.)

- **vocațională:** a) Școli profesionale - o școală de doi ani care oferă un nivel scăzut de calificare, cum ar fi vânzător sau sudor sau constructor. În cazul în care elevul dorește să continue la nivel de liceu, acesta trebuie să urmeze un an special între cel de-al doilea an la școala profesională și clasa a XI-a în liceu sau

b) Școala de ucenici - o școală de doi ani, bazată aproape integrat pe ucenicie la o societate comercială, care, de obicei, angajează absolvenții. Foarte populară în trecut, în prezent mai există doar câteva școli de ucenici și se estimase că vor dispărea aproape complet până în 2009. Nu există acces la liceu de la acest tip de școală. România nu are o tradiție recentă de ucenicie. Totuși, recent s-au adoptat legi pentru a oferi un cadru legal pentru contractele de ucenicie, dar acestea sunt rare: în 2012 au fost semnate doar 100 de contracte de ucenicie [8].

Învățământul terțiar non-universitar include învățământul postliceal. Există puține posibilități pentru educația profesională în sectorul terțiar. Universitățile publice oferă, în general, acces la învățământul superior în domenii tehnice: mecanică, robotică, agronomie, științe aplicate, inginerie alimentară și de mediu etc., însă acestea sunt oferite ca specializări în domeniile respective de interes.

Durata învățământului vocațional (profesional) în România:

Formarea profesională (în special la locul de muncă) sau ucenicia: în general, doi ani

Școala profesională cu program întreg sau școală postliceală sau liceu: între doi și cinci ani

Școală tehnică de maiștri: funcționează asemănător școlilor industriale de maiștri (Werkmeisterschulen) din Austria, care oferă programe de maiștri cu frecvență redusă (Werkmeisterprüfung) pentru persoanele angajate în industria respectivă pentru a-și aprofunda abilitățile tehnice și a obține funcții medii de conducere.

Formarea profesională în sectorul terțiar – între trei și cinci ani.

Costurile formării:

Statul asigură, de asemenea, finanțarea de bază pentru unitățile de învățământ profesional și liceal de stat, private și religioase acreditate, precum și pentru școlile postliceale de stat. Acestea sunt finanțate pe baza și în limita alocației standard pe elev or preșcolar, conform metodologiei stabilite de Ministerul Educației Naționale.

Învățământul public este gratuit, conform legii. Pentru anumite activități educaționale, stadii de pregătire și programe de învățământ, se pot percepe taxe. Educația poate fi finanțată direct de

unități comerciale, precum și de alte persoane fizice sau juridice, în conformitate cu legea. Educația poate fi susținută prin burse, împrumuturi pentru studii, taxe, donații, sponsorizări, surse proprii și alte surse legale. [9]

Statul oferă acces gratuit la servicii de consiliere și orientare în carieră tuturor elevilor, studenților și persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă.

Finanțarea învățării pe tot parcursul vieții e asigurată prin fonduri publice și private care au la bază parteneriatul public-privat, prin finanțare și co-finanțare din partea angajatorilor, organizațiilor non-guvernamentale, prin fonduri europene nerambursabile, prin taxele pentru învățare pe tot parcursul vieții și contribuții ale beneficiarilor.

Cerințele pieței forței de muncă:

Prin urmare, se poate organiza educația secundară superioară profesională și tehnologică pentru calificările incluse în registrul național de calificări, care este actualizat periodic în funcție de necesitățile pieței forței de muncă identificate prin documente strategice care planifică furnizarea de formare la nivel regional. Aceste orientări ale învățământului secundar superior pot fi organizate conform cerințelor angajatorilor sau ale Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM). Centrul Național pentru Dezvoltarea Învățământului Profesional și Tehnic (CNDIPT), în parteneriat cu Uniunea Generală a Industriașilor din România, implementează un proiect strategic intitulat "Parteneriate active școală-întreprindere pentru îmbunătățirea formării profesionale inițiale - etapele FPI" (2010-2013), cofinanțat din Fondul Social European prin POS DRU 2007 - 2013. În cadrul acestui proiect, programul "Alege-ți drumul" a fost inițiat în anul școlar 2012-2013, ca program de dezvoltare a învățământului profesional și tehnic susținut de Ministerul Educației. [10]

În anul 2012, peste două treimi din totalul persoanelor angajate din România au lucrat în sectorul serviciilor: 23% au fost implicate în servicii orientate spre piață, cum ar fi comerț, transporturi, cazare și servicii alimentare, informare și activități financiare și imobiliare. 19,4% au fost angajați în administrația publică, educație, sănătate umană, artă, divertisment și recreere și alte servicii. 28,6% dintre persoanele angajate au lucrat în industrie și construcții, în timp ce agricultura a reprezentat 29%. Lucrătorii calificați cu ocupații intelectuale (adică cei din domeniul justiției, înalți oficiali, manageri, experți, tehnicieni și experți asociați) au constituit cel mai mare grup ocupațional din România în 2012, reprezentând 39,4% din totalul persoanelor angajate. În anul 2012, România a înregistrat cel mai mare procent de muncitori calificați (49,5%). [11]

În România, datorită cererii ridicate de înlocuire, cele mai multe oportunități de angajare, aproximativ 47%, vor fi, până în anul 2025, pentru lucrătorii calificați din agricultură, silvicultură și pescuit, de aproape opt ori mai mare decât estimarea de 6% pentru această ocupație în întreaga Uniune Europeană. Pe de altă parte, procentul de oportunități de angajare pentru lucrătorii meșteșugari și alte meserii din domeniu, în România, de aproximativ 0%, este semnificativ sub estimarea de 5% pentru întreaga Uniune Europeană. [12]

PUNCTE FORTE

- Studiile la școlile profesionale publice cu program întreg și la universități (în anumite condiții) sunt gratuite;

- Exisată „Alege-ți calea!”, un program de formare profesională. Programul e accesibil tuturor elevilor din clasa a noua care urmează cursurile unui liceu și doresc să beneficieze de oportunitățile oferite de un program specializat. Elevii înscriși la acest program de formare profesională vor primi o bursă lunară de 200 RON.
- Educația pentru adulți beneficiază de o ofertă mai variată de furnizori: formali, non-formali, informali, publici, privați sau cu caracter mixt sub formă de stagii de ucenicie, practică, specializare etc.

PUNCTE SLABE

- Chiar dacă Codul muncii a impus o lege specială pentru ucenicie, aplicarea acesteia este destul de lentă și nu este transparentă;
- Reputația calificărilor tehnice / manuale este încă proastă; prin urmare, oamenii nu sunt prea dornici să urmeze școli profesionale;

3. SERVICII DE CONSILIERE ȘI ORIENTARE ÎN EDUCAȚIE, FORMARE ȘI CARIERĂ

S-au identificat două surse principale:

- a. în sistemul de învățământ (la nivel universitar și pre-universitar)
- b. integrate în structurile administrative ale pieței forței de muncă (în principiu serviciile publice de ocupare a forței de muncă, dar și serviciile oferite de alți furnizori, inclusiv furnizorii de formare profesională continuă)

Furnizori în România

Serviciile Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă urmăresc aplicarea strategiilor și a măsurilor în vederea creșterii nivelului de ocupare a forței de muncă și, implicit, a scăderii ratei șomajului. Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă este, de fapt, obligată prin lege să asigure, în mod legal, servicii de consiliere și orientare în carieră, gratuită, persoanelor care au dreptul de a beneficia de acest drept în baza Legii 76/2002, Capitolul V, art. 57-62. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) are în subordine: 41 de agenții județene de ocupare a forței de muncă (AJOFM), 88 de agenții locale și 156 de puncte de lucru.

Prin Planul Național pentru Învățarea pe Tot Parcursul Vieții, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă acordă acces gratuit la consiliere și orientare pentru persoanele fără loc de muncă, pentru persoanele aflate în detenție, cei care se reîntorc la muncă după concediul pentru creșterea copilului, persoanele din mediul rural, persoanele care beneficiază de servicii gratuite de evaluare a competențelor dobândite sub alte forme decât cele formale, persoanele care beneficiază de stagii de ucenicie.

Unități private care oferă servicii de formare și orientare profesională

Serviciile de consiliere/orientare sunt oferite și de către alte instituții publice sau private (fie din departamentul Resurse Umane, fie prin intermediul unor departamente independente). Numărul celor care solicită serviciile lor este încă destul de scăzut, ceea ce poate indica un grad scăzut de conștientizare a rolului pe care aceste servicii îl au și, în special, a beneficiilor obținute prin intermediul acestor servicii.

În **domeniul privat** există ONG-uri, fundații și chiar IMM-uri care oferă cursuri de formare, orientare și consiliere în schimbul unei taxe sau gratuit, în cazul celor derulate prin programele finanțate de UE.

Există anumite caracteristici:

- atât oferta, cât și cererea, în afara instituțiilor deja cunoscute, sunt scăzute;
- nu există statistici sau o bază de date privind oferta privată a persoanelor care desfășoară o activitate independentă de consiliere și orientare în carieră.

Cerințe legale pentru serviciile de consiliere și orientare profesională

În prezent, în România nu există un cadru legislativ specific, care să reglementeze activitatea de consiliere/orientare școlară și profesională. Există, însă, acte normative pe care un consilier se poate baza în activitatea sa: Constituția României: Legea nr. 705/2001: Legea nr. 213/27.05.2004: Legea Învățământului 84/1995 și Legea nr. 354/2004 revizuită: Legea nr. 100/1998.

Sprijin financiar

Organismele/instituțiile publice cu atribuții în domeniul consilierii și orientării școlare și profesionale la nivel național, serviciile de consiliere/orientare școlară și profesională sunt furnizate gratuit, în special prin intermediul a două instituții publice: Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și Centrele județene de Asistența Psiho-pedagogică - CJAP.

ONG-urile, fundațiile pot oferi cursuri de formare, fie gratuit (dacă sunt susținute printr-un program finanțat de UE, precum POSDRU sau POCU), fie în schimbul unei taxe suportată de beneficiarul serviciilor de formare.

PUNCTE FORTE

- Acces gratuit la consiliere și orientare profesională prin intermediul agențiilor pentru ocuparea forței de muncă

PUNCTE SLABE

- Număr insuficient sau lipsa instrumentelor de evaluare a activității consilierilor de carieră
- Piață neuniformă a furnizorilor de cursuri și instruire

EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

Programele "A doua șansă"

Problema programelor de tip „a doua șansă” pentru adulții care nu au obținut nivelul de bază în învățământul popular a reprezentat o prioritate la începutul anilor 2000. Ministerul Educației împreună cu "Centrul Educație 2000+" au *inițiat un proiect care a oferit o a doua șansă tinerilor cu vârsta cuprinsă între 14 și 25 ani care nu au absolvit învățământul obligatoriu, în care li s-a oferit un program de "recuperare a învățământului primar" în paralel cu o formare de tip ucenicie. Aceste ucenicii au combinat, în mod deliberat, profesii tradiționale ale rromilor cu alte profesii mai "moderne" pentru a motiva participarea elevilor.* [13]

Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului susține atât tinerii cât și adulții care au abandonat școala timpuriu sau care nu au nicio calificare profesională prin programul

educațional "A doua șansă". Acest program este organizat în parteneriat cu Administrația Publică Locală prin intermediul inspectoratelor școlare.

Lista abrevierilor

- **POS DRU** - Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane
- **CPPC** - Centrul de Pregătire Profesională în Cultură
- **ÎEA** - Învățarea și Educația Adulților
- **FPC** - formare profesională continuă
- **ANOFM** – Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
- **EFP** – Educația și formarea profesională și tehnică
- **CJAP** - Centre județene de Asistență Psiho-pedagogică
- **CJRAE** - Centre județene de Resurse și Asistență Educațională

REFERINȚE

- [1] cf. Legea Educației Naționale, <http://oldsite.edu.ro/index.php/articles/14847>, 2011, p. 3, <http://legeaz.net/legea-educatiei-nationale-1-2011/>
- [2] cf. Sistemul de învățământ din România, Raportul național, București, Martie 2001, p. 5
- [3] cf. <http://education.stateuniversity.com/pages/1258/Romania-SECONDARY-EDUCATION.html>
- [4] cf. A skills beyond school commentary on Romania, Pauline Musset, 2014, analiza OCDE privind educația și formarea profesională, p. 12
- [5] cf. European Infonet privind Educația pentru adulți, Educația pentru adulți în România, <http://www.infonet-ae.eu/country-overviews/romania>
- [6] cf. Ordonanța Guvernului nr. 129/31 august 2000 privind Educația pentru adulți, <http://www.anc.edu.ro/uploads/images/Legislatie/OG%20129-2000-republic%20febr%202014.pdf>, p. 8
- [7] cf. Ministerul Educației Naționale (2011). Legea Educației Naționale Nr. 1/2011. Art. 73 – Capitolul referitor la Învățarea pe tot parcursul vieții, p. 56
- [8] cf. <http://mavoieproeurope.onisep.fr/en/initial-vocational-education-and-training-in-europe/romania> and Cedefop
- [9] cf. https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Romania:Adult_Education_and_Training_Funding
- [10] cf. EFP în Europa – Raport de țară ROMÂNIA CEDEFOP, REFERNET, https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2013/2013_CR_RO.pdf, 2013, p. 21
- [11] cf. ibid, p. 12
- [12] cf. Previziuni privind competențele până în anul 2025, Cedefop, <http://www.cedefop.europa.eu/printpdf/publications-and-resources/country-reports/romania-skills-forecasts-2025>, p.3
- [13] cf. http://www.eaea.org/media/resources/ae-in-europe/romania_country-report-on-adult-education-in-romania.pdf, 2011, p.6